

ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๒

๑. ลำดับนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสกะพยานาคันนั้นว่า นี้อะไรกัน มหาบพิตร ฯ พยานาคกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เช่นเดียวกับพระองค์ ได้บำเพ็ญสมณธรรมตลอดเวลา ๒๐,๐๐๐ ปี สมณธรรม แม่นั้น ก็ไม่อาจจะช่วยข้าพระองค์ได้ ข้าพระองค์อาศัยเหตุเพียงเด็ดใบตะไคร้ น้ำชาดไปเพียง เล็กน้อย ถือปฏิสนธิเป็นอเหตุกสัตว์ เป็นผู้บังเกิดแล้วในฉานะต้องเลื่อยคลานไปด้วยอก ข้าพระองค์ไม่ได้ความเป็นมนุษย์เลย ไม่ได้ฟังพระสัทธรรม ไม่ได้พบเห็นพระพุทธเจ้า ผู้เช่นกับด้วยพระองค์ ตลอดเวลา ๑ พุทฺธันตร ฯ สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงสดับ ถ้อยคำของพยานาคันแล้ว ตรัสว่า มหาบพิตร ธรรมดว่า ความเป็นมนุษย์ บุคคล ได้ยากแท้ การฟังพระสัทธรรม ก็เหมือนกัน ความอุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน เพราะว่า ทั้ง ๓ อย่างนี้ บุคคลย่อมนำได้โดยลำบากยากเย็น ดังนี้ เมื่อจะทรงแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

การได้อัตภาพเป็นมนุษย์ เป็นการยาก ความเป็นอยู่ของ
สัตว์ทั้งหลาย เป็นของยาก การฟังพระสัทธรรม เป็นของยาก
การที่อุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการยาก ฯ

เนื้อความแห่งพระคาถานั้น ฟังทราบดังต่อไปนี้ ความจริง ธรรมดว่าความเป็น มนุษย์ ชื่อว่าเป็นการยาก คือ ได้ด้วยยาก เพราะความเป็นมนุษย์บุคคลได้ด้วย ความ พยายามมาก ด้วยกุศลมาก แม้ความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลาย ก็ชื่อว่าเป็นของยาก เพราะทำงานมีกรรมเป็นต้นสืบต่อความเป็นไปแห่งชีวิตเนื่อง ๆ บ้าง เพราะชีวิต เป็นของน้อยบ้าง แม้การฟังพระสัทธรรมก็ชื่อว่าเป็นการยาก เพราะบุคคลผู้แสดงธรรม หาได้ยาก ในกาลปมีใช้น้อย อนึ่ง ถึงกาลที่อุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ก็เป็นการ

ยากแท้ คือ หาได้ยากอย่างยิ่ง เพราะภินิหารสำเร็จได้ด้วยความพยายามมาก และเพราะความอุบัติขึ้นแห่งท่านมีภินิหารสำเร็จแล้วหาได้ยาก โดยพันโกฏิแห่งกัลป์ แม้มีใช่ น้อย ๆ

๒. ได้ยินว่า ในวันมหาปวารณา พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ครบถ้วน ทรงถือวัตถุสิ่งของ มีของหอมเป็นต้น ได้เสด็จไปวัด ๆ ในขณะนั้น พระกาฬุทายีเถระ นั่งเข้าฌานอยู่ที่ท้ายบริษัท ๆ ก็คำว่า กาฬุทายี นี้ เป็นชื่อของท่านนั่นเอง ๆ สรีระ ของท่าน มีผิวพรรณดั่งทองคำ ก็ในขณะนั้น พระจันทร์กำลังขึ้น พระอาทิตย์กำลังอัสดงคต ๆ พระอานนทเถระ มองดูรัศมีของพระอาทิตย์ซึ่งกำลังอัสดงคต และรัศมีของพระจันทร์ที่กำลังขึ้น แล้วมองดูรัศมีพระวรกายของพระราชา รัศมีร่างกายของพระเถระ และพระรัศมีพระวรกายของพระศากยโคตมเจ้า ๆ บรรดาท่านเหล่านั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ย่อมไฟโรจน์ล้ารัศมีทั้งปวง ๆ พระเถระถวายบังคมสมเด็จพระบรมศาสดาแล้ว กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า วันนี้ เมื่อข้าพระองค์มองดูรัศมีทั้งหลาย เหล่านี้อยู่ เฉพาะรัศมีของพระองค์เท่านั้น ข้าพระองค์ชอบใจ เพราะว่า พระสรีระของพระองค์ ย่อมไฟโรจน์ล้ารัศมีทั้งปวง ๆ ลำดับนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสกะท่านว่า ดูอรานนท์ ธรรมดาว่าพระอาทิตย์ ย่อมรุ่งเรือง ในกลางวัน พระจันทร์ ย่อมรุ่งเรือง ในกลางคืน พระราชา ย่อมรุ่งเรืองในเวลาประดับแล้วเท่านั้น พระชีณาสพ ละความระคนด้วยหมู่แล้ว ย่อมรุ่งเรืองในภายในสมบัติเท่านั้น ส่วน พระพุทธเจ้า ย่อมรุ่งเรือง ด้วยเดช ๕ อย่าง ทั้งในกาลคืน ทั้งในกลางวัน ดังนี้ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อถ นํ สตุถา อาห กิมิทํ มหาราชาติ ฯ อหํ ฆนเต ตุมหาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส
สาวโก หุตฺวา วิสฺติวสฺสสทฺสฺสทานิ สมณธมฺมํ อกาลี โสปี มํ สมณธมฺโม นิตฺถาเรตุํ
นาสกุชฺชึ อปฺปมตฺตกํ เอรภตฺตจฺฉินฺทนฺมตฺตํ นิสฺสาย อเหตุกปฺปฏฺฐินฺธี คเหตุวา
อุเรน ปรีสฺสกุณฺฐจาเน นิพฺพตฺโตมฺหิ เอกํ พุทฺธนฺตรํ เนว มนุสฺสตฺตํ ลภามิ น
สทฺธมฺมสฺสวณฺํ น ตุมหาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส ทสฺสนนฺติ ฯ สตุถา ตสฺส กถํ สุตฺวา
มหาราช มนุสฺสตฺตํ นาม ทูลลภเมว ตถา สทฺธมฺมสฺสวณฺํ ตถา พุทฺธูปฺปาโท อิทฺถหิ
กิจฺเชน กสิเรน ลพฺภตฺตีติ วตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

กิจฺฉเ มนุสฺสสฺปฏฺฐิลาภอ กิจฺฉํ มจฺจานชฺวีตํ
กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวณฺํ กิจฺฉเ พุทฺธานมฺบุปฺปาโทติ ฯ

ตสฺสตุเถ มหฺนฺเตน หิ วายาเมน มหฺนฺเตน กุสฺเลน ลทฺชตฺตา มนุสฺสสฺปฏฺฐิ-
ลาภอ นาม กิจฺฉเ ทูลลภอ นีรฺนฺตรํ กสิกมฺมาทีนึ กตฺวา ชฺวีตวฺจฺจตี ฆมฺนฺโตปิ
ปรีตฺตตายปิ มจฺจานํ ชฺวีตํปิ กิจฺฉํ อเนเกสฺสุปิ กปฺเปสฺสุ ธมฺมเทสฺกสฺส ปุคฺคลสฺส
ทูลลภตฺตาย สทฺธมฺมสฺสวณฺํปิ กิจฺฉํ มหฺนฺเตน ปน วายาเมน อภินิหารสฺส สมิชฺ-
ฉนฺโต สมิทฺธาภินิหารสฺส จ อเนเกหิปิ กปฺปโกฏฺฐิสทฺสเสหิ ทูลลภฺบุปฺปาโท พุทฺธานํ
อุปฺปาโทปิ กิจฺฉเเยว อติวีย ทูลลภตฺติ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกถาย ฆมฺมฺโจ ภาโค/หน้า ๙๘ - ๙๙)

๒. ปเสนทิกอสฺโล กิร มหาปวารณาย สพุพพารณปฺปฏฺฐิมณฺฑิตโต คนฺธาทีนึ
อาทาย วิหารํ อคมาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ กาทฺพุทฺทายิตฺถเโร ฉานํ สมาเป็นชฺชิตฺวา ปรีสฺปรี-
ยนฺเต นิสฺสินฺโน โหติ ฯ นามเมว ปนฺสเสตํ สรีรํ สุวณฺฺณวณฺฺณํ ตสฺมี ปน ขณฺเ
จนฺโท อุกฺคจฺฉติ สฺสุริโย อฏฺฐจเมติ ฯ อานนฺทตฺถเโร อฏฺฐจเมนฺตสฺส สฺสุริยสฺส อุกฺคจ-
ฉนฺตสฺส จ จนฺทสฺส โอมาสํ โอลเกตฺวา รณฺโณ สรีโรภาสํ เณรสฺส สรีโรภาสํ ตถา-

คตสฺส จ สรีโรภาสํ โอลเเกสิ ฯ ตตฺถ สพฺโพภาเส อติกฺกมิตฺวา สตฺถา วิโรจติ ฯ เถโร
สฺตถารํ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต อชฺช มม อิมเ โอลภาเส โอลเเกนฺตสฺส ตฺมฺหากเมว โอลภาโส
รฺจฺจติ ตฺมฺหากํ ทิ สรีรํ สพฺโพภาเส อติกฺกมิตฺวา วิโรจตีติ อาห ฯ อถ นํ สตฺถา
อาณนฺท สฺริโย นาม ทิวา วิโรจติ จนฺโท รตฺตี ราชฺยา อลงฺกตกาเลเยว วิโรจติ ชีณฺวา
สโว คณฺสงฺคณิกํ ปหาย อนฺโตสฺมาปตฺติยฺเยว วิโรจติ พุทฺโธ ปน รตฺตีปิ ทิวาปิ ปญฺจวิ-
เรนฺ เตเชน วิโรจตีติ อาห ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺกถาย อฏฺฐโม ภาโค/หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖)